

VÝKLAD ČL. 6 ODS. 1 NAŘÍZENÍ BRUSEL I A ZNEUŽITÍ PRÁVA NA ŽALOBU VE SVĚTLE JUDIKATURY EVROPSKÉHO SOUDNÍHO DVORA

THE INTERPRETATION OF ARTICLE 6/1 OF THE REGULATION BRUSSELS I AND THE ABUSE OF THE RIGHT TO SUE IN THE LIGHT OF DECISIONS OF ECJ

ZDENĚK NOVÝ

Právnická fakulta, Masarykova Univerzita

Abstrakt

Příspěvek nabízí několik úvah nad výkladem čl. 6 odst. 1 nařízení Brusel I. Tento článek stanoví, že osoba, která má domicil na území některého členského státu, může být též žalována, je-li žalováno více osob společně, u soudu místa, kde má domicil některý z žalovaných, za předpokladu, že právní nároky jsou spojeny tak úzce, že je účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních.

Existuje několik rozhodnutí ESD, které podávají výklad k čl. 6 odst. 1 Nařízení. Nejnovější z těchto rozhodnutí *Freeport plc v Olle Arnoldsson* kompletně změnilo výklad čl. 6 odst. 1 Nařízení oproti předchozím rozhodnutím ve věcech *Kalfelis a Réunion*, která reflektovala spíše systematický a teleologický výklad tohoto ustanovení, v doslovný výklad textu čl. 6 odst. 1 Nařízení, který považujeme za příliš formalistický.

Tímto rozhodnutím se otevírá cesta k zneužití subjektivního práva žalovat spolužalované u soudu státu domicilu kteréhokoliv z nich, aniž by bylo nutno zkoumat, zda-li má ke státu domicilu tohoto žalovaného právní nárok jakýkoliv vztah. Tím je do značné míry popřeno pravidlo obecné pravomoci soudu státu domicilu žalovaného jakožto principu, na němž Nařízení spočívá.

Klíčová slova

Interpretace – zneužití – ECJ- úvaha soudu – obecná pravomoc – alternativní pravomoc – gramatický výklad – systematický výklad - Kalfelis – Réunion- národní soudy- generální advokát – nárok – protichůdná rozhodnutí- rozhodnutí – riziko – úzce spojené nároky

Abstract

Paper offers some thoughts about interpretation of the article 6 (1) of Brussels I Regulation. This article sets forth that a person domiciled in a Member State may also be sued, where he is one of a number of defendants, in the courts for the place where any one of them is domiciled, provided the claims are so closely connected that it is expedient to hear and determine them together to avoid the risk of irreconcilable judgements resulting from separate proceedings.

There are some few decisions of ECJ concerning the interpretation of article 6(1) of Brussels I Regulation. The newest ECJ decision in the case *Freeport plc v Olle Arnoldsson* has changed teleological and systematic approach of the ECJ to the interpretation of art. 6(1) of Brussels I Regulation, which was embodied in previous decisions *Kalfelis and Réunion*, into strict literal one.

Therefore, this judgement opens an avenue to the abuse of a right to sue both defendants in the court of the domicile of any of them, even if there being no substantial connection of his/her claim to the state, where he/she sues. Thus, the result is the ousting of the one of a defendant from the general jurisdiction stated in the art. 2(1) of the Regulation.

Key words

Abuse – Interpretation – ECJ – discretion of a judge – domicile – general jurisdiction – special jurisdiction – literal interpretation – systematic interpretation – teleological interpretation – Kalfelis – Reunion – Freeport – General Advocate – claim – risk – irreconcilable – decision – national court – so closely connected claims

1. Úvod

Pluralita účastníků řízení, ať už na straně žalobců či žalovaných, je tradiční součástí vnitrostátních procesních předpisů a prakticky nečiní aplikační potíže. Situace se ale může změnit, pokud jde o civilní soudní řízení s mezinárodním prvkem.

Dne 1.5. 2004 se stalo pro Českou republiku, potažmo české soudy závazným Nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „Nařízení“).

Nařízení upravuje otázky týkající se pravomoci, uznání a výkonu rozhodnutí vydaných v rámci členských států EU. Přitom je třeba mít na zřeteli, že české soudy jsou povinny aplikovat Nařízení *ex officio*.

V případě, že vyvstane otázka výkladu Nařízení, jejíž rozhodnutí považuje český soud, proti jehož rozhodnutí není v českém právním řádu přípustný opravný prostředek, za nutné pro vydání svého rozhodnutí, obrátit na Soudní dvůr Evropských Společenství (dále jen „ESD“) za účelem rozhodnutí o této otázce.¹

České soudy aplikovaly Nařízení již vícekrát.² Doposud se však nezabývaly, pokud je mi známo, otázkou, kterou bych chtěl rozebrat v tomto příspěvku. Jde o aplikaci čl. 6 odst. 1 Nařízení, které stanoví, že *„osoba, která má domicil³ na území některého členského státu, může být též žalována, je-li žalováno více osob společně, u soudu místa, kde má domicil některý z žalovaných, za předpokladu, že právní nároky jsou spojeny tak úzce, že je účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních.“*

Z hlediska struktury příspěvku bychom se chtěli nejprve věnovat vzhledu do problematiky plurality procesních stran v národních právních řádech. Poté vyložíme čl. 6 odst. 1 Nařízení. Následně rozebereme relevantní rozhodnutí ESD, která se zabývají interpretací čl. 6 odst. 1 Nařízení, a to v chronologickém pořadí.

Obecně řečeno, cílem tohoto příspěvku je poukázat na možnost zneužití subjektivního práva žalovat spolužalované u soudu státu domicilu kteréhokoliv z nich, aniž by bylo nutno zkoumat, zda-li má ke státu domicilu tohoto žalovaného právní nárok jakýkoliv vztah.

¹ Čl. 68 ve spojení s čl. 234 Smlouvy o Založení Evropských společenství.

² Např. Nejvyšší soud České republiky. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek. , Roč. LIX, č. 5.Praha: LexisNexis, ss. 266-267. Dále např. Nález I. ÚS 709/05 ze dne 25.4. 2006.

³ Český překlad čl. 6 odst.1 Nařízení používá slovo „bydliště“, nedomníváme se, že by plynulo ze srovnání jazykových verzí nařízení, že by se mělo jednat o bydliště, protože bydliště může znamenat jak pojem právní, tak *de facto* pobyt.

Takovéto uvažování do značné míry popírá pravidlo obecné pravomoci soudu státu domicilu žalovaného jakožto principu, na němž Nařízení spočívá.

Jinými slovy se v tomto příspěvku snažíme argumentovat ve prospěch toho, aby národní soudy při aplikaci čl. 6 odst. 1 Nařízení měli na zřeteli možnost zneužití subjektivního práva na žalobu žalobcem i přesto, že to nelze dovést z gramatického výkladu textu.

Rozhodnutí ESD ve věci *Freeport plc v Olle Arnoldsson*, které čl. 6 odst. 1 Nařízení interpretuje čistě gramaticky, není dle našeho názoru správné a kloníme se spíše k judikatuře ESD předcházející tomuto rozhodnutí, která reflektovala skutečnost, že je možno subjektivní právo na žalobu dané čl. 6 odst. 1 Nařízení zneužít.

2. Pluralita stran v civilním procesním právu

Domníváme se, že jsou dva základní důvody, proč procesní právo upravuje pluralitu stran (*litis consortia*).⁴

Jednak je třeba zachovávat hospodárnost řízení. Tato hospodárnost je důležitou otázkou nejen z čistě ekonomického hlediska, ale především účinné ochrany subjektivních práv a oprávněných zájmů, která je skutečně účinná jen tehdy, pokud je dostatečně rychlá.⁵ V případě multiplikace soudních řízení a bez existence právního institutu plurality účastníků by nebyla poskytnuta účinná ochrana práv mnoha osobám.⁶

Druhým důvodem je riziko vzniku odporujících si rozhodnutí v téže věci, což pochopitelně není žádoucí, ať už ve vnitrostátním měřítku nebo v rámci mezinárodního práva procesního z důvodu právní jistoty.

Právní řády se v úpravě plurality stran občanského soudního řízení podstatně liší. Není účelem tohoto příspěvku prezentovat komparativní studii ohledně této problematiky, překračuje totiž rámec tohoto příspěvku.

⁴ Jsme si vědomi, že v českých učebnicích občanského práva procesního nalezneme termín „společenství“, nicméně mi se v textu přidržíme pojmu „pluralita“.

⁵ Nejvýstižněji snad William E. Gladstone „*Justice delayed is justice denied.*“

⁶ Např. Není příliš hospodárné, pokud zde bude 1 žalobce žalovat 10 žalovaných, aby se vedlo 10 řízení.

Existují tři druhy plurality účastníků soudních řízení: aktivní, tj. na straně žalobců, pasivní, tj. na straně žalovaných a smíšená, tzn. na straně žalobců i žalovaných.

Nejprve ze všeho je nutno říci, že se v tomto příspěvku zaměříme pouze na pasivní pluralitu účastníků, tj. na pluralitu na straně žalovaných.

Nutno dodat, že rozeznáváme dva druhy pasivní plurality, tzv. pasivní pluralitu nutnou a pasivní pluralitu vhodnou. Při pasivní pluralitě nutné, nelze o subjektivním právu či oprávněném zájmu rozhodnout jinak, než právě při spojení věcí (typicky solidární dlužníci).

Pasivní pluralitu vhodnou může soud připustit, pokud to shledá jako vhodné pro hospodárnost řízení. Právě pasivní pluralita vhodná bude tou zajímavější formou plurality pro naše další úvahy. Společným jmenovatelem pasivní plurality v „hlavních právních řádech“ je, že zde musí být spojitost mezi stranami či právními nároky. Charakteristika této spojitosti se liší v jednotlivých právních řádech.⁷

Vzhledem k tomu, že se tento příspěvek týká mezinárodního práva procesního, přejdeme nyní z vnitrostátního procesního práva k samotnému Nařízení.

3. Systém pravomocí v Nařízení

Hlavním účelem Nařízení je unifikovat oblast mezinárodní pravomoci, uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech v rámci členských států EU a zefektivnit tak volný pohyb rozsudků. Přičemž mezinárodní pravomocí můžeme rozumět souhrn oprávnění a

⁷ Např. v Anglii stačí, pokud soud shledá za vhodné věci spojit. V Itálii je pasivní pluralita dovolena v případech, kde jde o identitu žalobního nároku či žalobního důvodu. V Německu pak ono spojení představuje zejména: strany jsou společně oprávněny či povinny, jsou odpovědny na základě identických skutkových okolností, pokud právní nároky či povinnosti jsou založeny na stejných či podobných skutkových a právních základech. Ve švédském právu, což je zajímavé pro v dalším textu rozebírané rozhodnutí, je pluralita žalovaných možná tam, kde je to soud uzná za vhodné za účelem objasnění skutkového stavu. České právo zná tzv. společenství účastníků. Právní úpravu nalézáme v §112-113a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“). Toto společenství účastníků se pak dělí na tzv. pasivní a aktivní společenství účastníků. K tomu cf. Cohen, E. J.: *Parties. Civil Procedure. International Encyclopedia of COmparative Law, XVI*, Tübingen-The Hague: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) - Mouton, ss. 38-49.

povinností daných soudu členského státu, aby mohl věc projednat a rozhodnout. Systém pravomoci dle Nařízení pak vypadá takto⁸:

- Obecná pravomoc – kdy je možno žalovat žalovaného ve státě jeho domicilu (čl. 2 Nařízení)
- Alternativní pravomoc I – alternativní k obecné pravomoci, umožňuje žalovat u soudu státu, která má bližší vztah k projednávané věci (čl. 5 Nařízení).
- Alternativní pravomoc II – alternativní pravomoc, která reaguje na „některé procesní jevy“⁹, tj. mimo jiné námi sledovaná problematika pasivní plurality účastníků (čl. 6 Nařízení)
- Speciální pravomoc – Uplatní se před pravomocí obecnou a alternativními, protože slouží účelu ochrany slabších stran (spotřebitel, zaměstnanec, pojištěnec) (čl. 8-21 Nařízení)
- Výlučná pravomoc – aplikuje se před všemi ostatními pravomocemi (čl. 22 Nařízení)
- Dohodnutá pravomoc – aplikuje se před všemi ostatními pravomocemi s výjimkou pravomoci výlučné (čl. 23 Nařízení).

Z těchto pravomocí je předmětem tohoto příspěvku pouze „Alternativní pravomoc II“ upravená v čl. 6 odst. 1 Nařízení.

3.1 Obecná pravomoc a alternativní pravomoc II

Pro další rozbor alternativní pravomoci II je třeba objasnit blíže myšlenkový základ jejího vztahu k obecné pravomoci, ztělesněné článkem 2 Nařízení.

Právní pravidlo v čl. 2 Nařízení má za účel výběr pravomoci toho soud, v němž má žalovaný domicil. Je tak respektována všeobecně přijímaná zásada *actor sequitur forum rei*. Tato zásada umísťuje spor do prostředí, kde má žalovaný možnost efektivní obrany a které je zároveň předvídatelné a přirozené pro žalobce.¹⁰ Obecná pravomoc se tato pravomoc nazývá proto, že tvoří obecný princip určení pravomoci, k němuž pak existují výjimky, jak bud

⁸ Systém pravomoci dle Rozehnalová, N., Myšáková, P., Kališ, R.: *J Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora*, Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, Část II. Právní fórum, 2007, roč. 4, č. 3, s. 73 *et seq.*

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Cf. Geierner, R., Schütze, R. A.: *Europäisches Zivilverfahrensrechts. Kommentar zum EUGVÜ und zum Lugano-Übereinkommen*. München: C. H. BECK'sche Verlagbuchhandlung, 1997, s. 177: „[...] dass sein durch Art. 2 I [EUGVÜ – dodal Z. N.] garantiertes Recht auf seinen „natürlichen Richter“ [...]“

uvedeno dále. Aplikace alternativní pravomoci II, kterou se zde zabýváme, je právě jednou z těchto výjimek.

Otázka, kterou si soud musí v souvislosti s aplikací obecné (ale i alternativní pravomoci II) položit je, kde má žalovaný domicil. Na tuto otázku odpovídá čl. 59 odst. 1 Nařízení, který stanoví, že pro posouzení, zda má účastník řízení domicil na území členského státu, u jehož soudů byl podán návrh, použije soud své právo.

V čl. 59 odst. 2 Nařízení pak nalzáme návod, jak řešit situaci, kdy nemá účastník řízení domicil v členském státě, u jehož soudů byl návrh podán. Pak použije soud pro posouzení, zda má strana řízení domicil v jiném členském státě, právo tohoto členského státu. V čl. 60 Nařízení se pak dozvídáme, kde lze nalézt domicil právnické osoby.

Tato problematika by si jistě zasloužila podrobnou analýzu, ale není předmětem tohoto příspěvku rozebírat pojem „domicil“ a problémy s jeho výkladem, jakož jeho důsledky. Přejdeme tedy k samotné alternativní pravomoci II tak, jak je zakotvena v čl. 6 odst.1.

3.2 Alternativní pravomoc II

Alternativní pravomoc I a II, jak vyplývá z jejich názvu představují možnost výběru jiné pravomoci než je ta obecná. Důvody, které k tomu vedou jsou zjednodušeně ty, že je vhodnější z procesních důvodů jako např. hospodárnost řízení, umožnit žalobcům, aby podali žalobu i u jiného soudu, než-li je soudu státu domicilu žalovaného. Zkrátka pokud má některé forum blíže k danému právnímu vztahu, pak je možno žalovat před tímto soudem.

Jde vlastně tudíž o svého druhu dovolené *forum shopping*. Podle našeho názoru zde tvůrci Nařízení reagovali na již existující alternativy k zásadě *actor sequitur forum rei*, které existovaly při určování místní příslušnosti vnitrostátních soudů již před vznikem Bruselské úmluvy a tudíž i Nařízení.

Čl. 6 odst. 1 Nařízení, který vyjadřuje alternativní pravomoc II stanoví, že „*osoba, která má domicil na území některého členského státu, může být též žalována, je-li žalováno více osob společně, u soudu místa, kde má domicil některý z žalovaných, za předpokladu, že právní nároky jsou spojeny tak úzce, že je účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně, aby se*

zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních.“ Vzhledem k tomu, že toto ustanovení je velmi obecné a vágní je nutné jeho obsah specifikovat výkladem.

4. Výklad čl. 6 odst. 1 Nařízení

Výklad jsme rozdělili pro účely přehlednosti, jak níže uvedeno. Jsme si zároveň vědomi, že se druhy i metody výkladu mohou překrývat. Výklad nepodává komplexní obraz daná problematiky z důvodu rozsahu a tematického zaměření příspěvku. Opomíjíme ta zde např. vztah čl. 6 odst. 1 Nařízení a problematiky souvisejících žalob dle čl. 28 odst. 3 Nařízení.¹¹

4.1 Jazykový výklad

Nejprve bychom se věnovali jazykovému výkladu. Čl. 6 odst. 1 Nařízení. Tento článek stanoví, že je-li žalováno více osob společně, u soudu místa, kde má bydliště některý z žalovaných, za předpokladu, že nároky jsou *spojeny tak úzce*, že je účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo *riziku*¹² vydání *vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních.*“

Jak vidno, klíčový je výklad pojmů „spojeny tak úzce“, „riziko“ a „vzájemně si odporující.“ Srovnáme-li jazykové verze zjistíme, že tím interpretační obtíže nevyřešíme, protože problém je v tom, že samotné slovní spojení „tak úzce“ je vágní. K výkladu slova „spojeny“ přistupují soudy členských států EU rozdílně v tom, zda považuje spojení hodnotí spíše z faktického hlediska či z hlediska právního.

Riziko neznamena jistotu, ale podle našeho soudu, jenom poměrně nízkou míru pravděpodobnosti. Tudíž můžeme dovést, že většina nároků za splnění ostatních podmínek bude spadat pod čl. 6 odst. 1 Nařízení.

Švédský soud ve věci Freeport se tázal ESD, jak má posoudit riziko vzájemně si odporujících rozhodnutí a jestli má nějaký vliv na toto posouzení pravděpodobnost úspěchu

¹¹ K tomu více např. Stone, P.: *EU Private International Law. Harmonization of Laws.* Elgar European Law. Cheltenham: Edward Edgar Publishing, 2006, s. 107.

¹² Je pozoruhodné, že český překlad článku 6 odst. 1 Nařízení na rozdíl např. od anglické a italské verze opominul slovo „riziko“.

žaloby před soudem domicilu státu žalovaného, tj. Velké Británie. ESD pouze odpověděl, že nároky mají být spojeny za podmínky, že v době zahájení řízení bylo účelné je vyšetřit a rozhodnout společně, aby se předešlo riziku vzájemně si odporujících rozhodnutí.

4.2 Jak definovat a hodnotit pojmy „riziko“ a „účelné vyšetřit“

Jak jsem již uvedli výše postačuje riziko konfliktních rozhodnutí. Nemusí tedy jít o rozhodnutí, která by měla vzájemně vylučující právní následky. Ve Velké Británii High Court ve věci *Douglas Gascoine* rozhodl, že judikatura ECJ vyžaduje skutečné a podstatné riziko protichůdných rozhodnutí.¹³ Soudy v Německu a Francii nerozdělují posuzování „rizika“ a „účelnosti“ zvláště, ale zahrnují je do definice spojení mezi nároky.¹⁴ Vhodné bude zejména spojit nároky ze solidárních závazků a závazek hlavní a akcesorický.¹⁵ Další případy bude potřeba rozhodnout na bázi *ad hoc*.

5. Systematický výklad

V čl. 6 odst. 1 Nařízení není uvedeno souvětí, které nacházíme v čl. 6 odst. 2, tj. „*ledaže by toto řízení bylo zahájeno pouze proto, aby tato osoba byla odňata soudu, který je pro ni příslušný.*“ Znamená to, že úmysl evropského zákonodárce byl, aby toto pravidlo platilo jen v případě intervence třetí osoby, tj. pouze v případech, které spadají pod právní normu obsaženou v čl. 6 odst. 2 Nařízení?

Domníváme se, že by skutečně šlo by uvažovat o analogii čl. 6 odst. 1 s čl. 6 odst. 2 Nařízení, což by se dalo podepřít tím, že z hlediska systému a cílů Nařízení odůvodněné.¹⁶ Jinými slovy, samotná skutečnost, že v čl. 6 odst. 1 není odejmutí pravomoci soudu výslovně upraveno, nebrání tomu, aby bylo takto vykládáno.¹⁷

6. Teleologický výklad

¹³ Bomhoff, J.: *Judicial Discretion in European Law on Conflicts of Jurisdiction. Looking for national perspectives on European rules for jurisdiction over multiple defendants*. The Hague: Sdu Uitgevers, 2005, s. 51.

¹⁴ L.c.

¹⁵ Cf. Campeis, G.- De Pauli, A.: *La disciplina europea del processo civile italiano*. Padova: CEDAM, 2005, s. 98.

¹⁶ Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht: Kommentar zu EuGVO und Lugano-Übereinkommen*. 7., völlig neubearb. Aufl. – Heidelberg: Verl. Rechts und Wirtschaft, 2002, s. 181.

¹⁷ Mourre, A.: *Droit judiciaire privé européen des affaires. Droti Communautaire-Droti Comparé*. Bruxelles, Bruylant, 2003, s. 146.

Není výjimkou, že pokud ESD nebo národní soudy nedokáží vyložit nařízení gramatickým výkladem, obrací se k recitálu daného nařízení, aby zjistily úmysl zákonodárce. Recitál Nařízení uvádí v bodě 11, že „*Pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného, a musí být na tomto základě vždy určitelná, kromě několika přesně určených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného určujícího hlediska.*“

Dále pak v bodě 15 recitálu nalézáme tuto formulaci: „*v zájmu harmonického výkonu spravedlnosti je nezbytné minimalizovat možnost souběžných řízení a zajistit, aby ve dvou členských státech nebyla vydána vzájemně si odporující rozhodnutí.*“ Znění recitálu tak v podstatě podporuje doslovný výklad Nařízení a nelze z něho dovodit zákaz *fora shopping* či zneužití subjektivního práva na žalobu.

Účelem právní normy obsažené v čl. 6 odst. 1 Nařízení je hospodárnost řízení a předejít vzájemně si odporujícím rozhodnutím a negativním jevům s tím spojeným. Domníváme se nicméně, že nad tyto podmínky, které nelze pominout, je třeba čl. 6 odst. 1 vnímat v kontextu systému pravomocí dle Nařízení.

V Nařízení je principem, jak výše zdůrazněno, že obecnou pravomoc má soud státu, kde má žalovaný domicil. To plyne ze staré a osvědčené zásady *actor sequitur forum rei*, které existovala před vznikem Bruselské úmluvy i Nařízení. Tato původně vnitrostátní zásada promítnutá od mezinárodního prostředí má za cíl ochranu žalovaného, kdy tento má (hypotetickou) právní jistotu (*cf.* bod 11 recitálu), že bude žalován v místě, jehož právní řád a celkové právní prostředí měl šanci poznat a může se v něm orientovat.¹⁸

K této obecné pravomoci, jak řečeno výše, existují speciální pravidla. Účelem těchto pravidel není zpochybnit obecné pravidlo, ale stanovit pro odůvodněné případy výjimky. Tedy platí, že výjimka netvoří pravidlo. Účelem čl. 6 odst. 1 je hospodárnost řízení a předejít

¹⁸ *Cf.* Kohler, Ch.: *Special Jurisdiction under Article 5 of the Convention: General Remarks and Jurisdiction in Matters Relating to Contract*, ss. 48-49. In *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe. Proceedings of the Colloquium on the Interpretation of the Brussels Convention by the Court of Justice considered in the context of the European Judicial Area. Luxemburg 11 a 12 March 1991*. London – Dublin – Edinburgh – Brussels: Butterworths, 1992.

protichůdným rozhodnutím. Není ale účelem právní normy obsažené V čl. 6 odst. 1 Nařízení libovolně zbavit osobu domicilovanou v členském státě výhody, kterou mu poskytuje čl. 2 nařízení a odejmout jej tak soudu státu, kde je domicilován.

Nicméně nelze popřít, že následkem aplikace čl. 6 odst. 1 Nařízení je vždy odejmutí alespoň jednoho ze žalovaných soudu státu jeho domicilu. Jde tak o dovolené svého druhu *forum shopping*. Podmínky tohoto dovoleného *fora shopping* jsou tyto: procesní ekonomie, hrozba protichůdných rozhodnutí a skutečnost, že toto nepřivodí žalobce pouze za účelem odejmutí ochrany žalovaného mu poskytnuté soudem státu jeho domicilu.

6. 1 Vzájemně si odporující rozhodnutí – otázka faktická či právní?

Rozhodování národních soudů se liší v chápání podmínky „vzájemně si odporujících rozhodnutí“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 nařízení. Tato odlišnost spočívá v tom, zda považují soudy otázku úzkého spojení spíše za otázku faktickou či otázku právní.¹⁹

Anglické soudy mají tendenci k široké faktické analýze, na základě níž zkoumají, zda je tu tak úzké spojení, aby se předešlo protichůdným rozhodnutím. Oproti tomu německé a nizozemské soudy spíše zaujímají více právně- technický přístup s důrazem na typ právního vztahu.²⁰

Např. v některých případech, které byly rozhodovány nizozemskými soudy bylo klíčové, zda byly strany žalovány na základě stejné smlouvy anebo zda-li rozhodnutí o jednom nároku logicky záviselo na výsledku druhého rozhodnutí o nároku.²¹

7. Úzké spojení a test zneužití práva na žalobu dle čl. 6 odst. 1 Nařízení

Domníváme se, že by šlo slovní spojení „*spojeny tak úzce*“ uvedené v čl. 6 odst. 1 vykládat tak, že nejde o právní nároky, které jsou „*spojeny tak úzce*“, pokud žalobce zneužije svého práva na výběr sudiště tak, že sebe tím zvýhodní a zároveň druhou stranu znevýhodní, a

¹⁹ *Op. cit. sub 12*, s. 60.; *Op. cit. sub 9*, s. 181.

²⁰ *Op. cit. sub 12*, s. 60.

²¹ *Op. cit. sub 12*, s. 59.; Cf. Carbone, S. M.: *Il nuovo spazio giudiziario europeo dalla Convenzione di Bruxelles al Regolamento CE 44/2001. Quarta edizione interamente riveduta aggiornata ed ampliata*. Torino: G. Giapichelli, 2002, s. 99.

to ještě za situace, kdy jí tvrzené založení pravomoci jiného soudu než soudu domicilu žalovaného je postaveno na vymáhání fiktivního subjektivního práva. Zda-li jde o zneužití práva na žalobu, nebo ne, lze zkoumat následujícími třemi testy.

Prvním z testů je tzv. test „šance na úspěch“ proti tzv. *anchor-defendant-ovi*.²² Tento test zkoumá, zda má žaloba rozumný nárok na úspěch proti žalovanému, který má domicil ve státě soudu kde je žalováno na základě čl. 6 odst. 1 Nařízení. má za cíl zjistit, zda má žaloba rozumný nárok na úspěch proti žalovanému na základě čl. 6 odst. 1 Nařízení. .²³

Jiným testem, který přesahuje pouhé zkoumání, zda existuje pouhá šance na úspěch s žalobou, je tzv. test „podstatného nároku“ vůči *anchor-defendant-ovi*.²⁴ Tento test poměřuje proporcionalitu mezi nároky za účelem předejít spojení nároků u soudu, kde je žalován nárok, který je oproti druhému nároku zanedbatelný.

Uplatnil se zejména v patentových sporech,²⁵ jako např. v případě *Akzo v. Webster & Fort Dodge Animal Health*, který rozhodoval *District Court* v Haagu.²⁶ V tomto případě se tvrzená porušení patentu se objevila v 99, 6 % ve Velké Británii a v 0,4% v Nizozemí. Disproporce mezi nároky byla v tomto případě tak značná, že se žalobci nebylo umožněno žalovat u nizozemského soudu proti žalovanému z Velké Británie.²⁷

Třetí přístup ke zneužití je založen na žalobcově záměru a chování.²⁸ Tento přístup více zdůrazňuje oproti předchozím dvěma význam všech okolností případu. Obecně tento přístup směřuje k subjektivnímu hodnocení chování žalobce, které je do různé míry objektivizováno.²⁹

²² Bomhoff, J.: *Judicial Discretion in European Law on Conflicts of Jurisdiction. Looking for national perspectives on European rules for jurisdiction over multiple defendants*. The Hague: Sdu Uitgevers, 2005, s. 51. Autor zde odkazuje na test tzv. *serious defendant* v modelovém testu *Madame Gaudemet-Tallon* (cf. literaturu tam uvedenou). Toto slovní spojení se jen špatně překládá do češtiny. *An anchor-defendant* je ten ze žalovaných, proti kterému je podána žaloba u soudu státu jeho domicilu v režimu čl. 6 odst. 1 Nařízení. V případě *Freeport plc* by tak šlo o *Freeport AB*

²³ *Ibid.*, s. 51..

²⁴ *Ibid.*, s. 52.

²⁵ Pro vhléd do patentových sporů a jejich souvislosti s čl. 6 odst. 1 Nařízení cf. Macfarlane, N., Dagg, N.: *Limits to forum shopping in European patent cases*, *Managing Intellectual Property*, May 1997, ss. 37-41

²⁶ *Op. cit. sub 21*, s. 52.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ *Ibid.*, s. 53.

²⁹ *Ibid.*

Např. v již zmiňovaném případě *Akzo v. Webster & Fort Dodge Animal Health*, soud definoval jako „zneužití práva na žalobu jako situaci, kde je minimální spojení mezi forem a případem požadované čl. 5 a čl. 6 Nařízení, které bylo vytvořeno žalobcem.“³⁰ *Jacco Bomhoff* pak dále uvádí příklady dalšího testu zneužití, kdy národní soudy zkoumaly, zda žalobce má dostatečný legitimní zájem na vydání rozsudku proti anchor-defendant-ovi a také hodnocení procesního chování žalobce.³¹

8. Judikatura ESD a výklad čl. 6 odst. 1 Nařízení před rozhodnutím Freeport

Pro účely přehlednosti a chronologie bych na úvod zmínil tzv. Jenardovu zpráva³² k Bruselské úmluvě, tj. historické předchůdkyni Nařízení. Jenardova zpráva je jakýmsi oficiálním komentářem, na nějž se ECJ odvolával v rozhodnutích, o nichž budu dále hovořit.

Zpráva zmiňuje skutečnost, že otázka plurality žalovaných je upravena ve vícero národních procesních předpisech a dvoustranných úmluvách.³³

Zpráva dále konstatuje, že je-li zde více žalovaných, kdy má každý z nich domicil v jiném členském státě, potom může žalobce žalovat u soudu státu domicilu kteréhokoliv z nich podle své volby.³⁴ Nicméně vzápětí dodává, že zde musí být spojení mezi žalovanými navzájem, jako např. v případě solidárních dlužníků.³⁵ To znamená, že žaloba nemůže být podána pouze za účelem vyhnutí se soudnímu řízení u soudu státu domicilu žalovaného.³⁶

Výkladem čl. 6 odst. 1 se zabýval ESD snad poprvé ve věci *Kalfelis*.³⁷ Pan *Kalfelis* sjednával burzovní obchody s bankou s sídlem v Lucemburku prostřednictvím banky ve Frankfurtu za účasti jejího prokuristy. Burzovní transakce však skončily neúspěchem. Pan *Kalfelis* podal u německého soudu žalobu proti lucemburské bance, německé bance a jejímu

³⁰Ibid., s. 54.

³¹Ibid.

³²*Report on the Convention on Jurisdiction and the enforcement of judgements in civil and commercial matters* (Signed at Brussels, 27 September 1968) by Mr. P. Jenard, Director in the Belgian Ministry of Foreign Affairs and External Trade, OJ C 59/1. (dále jen „Jenardova zpráva“ nebo „Zpráva“).

³³*Jenardova zpráva*, s. 26.

³⁴L. c.

³⁵L. c.

³⁶L.c.: „It follows that action cannot be brought solely with the object of ousting the jurisdiction of the courts of the State in which the defendant is domiciled.“

³⁷Case 189/87 *Athanasios Kalfelis v Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst and Co. and others* [1988] ECR 05565.

prokuristovi. Věc se dostala až před *Bundesgerichtshof*, který mimo jiné položil ESD následující předběžné otázky:

„Musí být čl. 6 odst. 1 Bruselské úmluvy interpretován tak, že zde musí být spojení mezi žalobami proti různým žalovaným?“

„Jestliže musí být na první otázku odpovězeno kladně, existuje nezbytné spojení mezi žalobami proti různým žalovaným, jestliže jsou žaloby v podstatě stejné po právní i skutkové stránce, anebo musí být spojení považováno za existující pouze v případech, že je účelné o tyto žaloby projednat a rozhodnout o nich společně, za účelem předejít riziku odporujících si rozhodnutí v oddělených řízeních?“

ESD na tyto otázky odpověděl:

„Aby bylo možno aplikovat čl. 6 odst. 1 Bruselské úmluvy musí existovat mezi žalobami podanými jedním žalobcem proti různým žalovaným takové spojení, že je účelné rozhodnout o nich společně, aby se předešlo riziku odporujících si rozhodnutí v oddělených řízeních.“

ESD nebyl příliš sdílný v odpovědi na předběžné otázky. V podstatě jenom zopakoval znění ustanovení čl. 6 odst. 1 Bruselské úmluvy (nyní Nařízení). Zajímavé je konstatování ECJ v tomto rozhodnutí v bodech 8 a 9. V bodě 8 rozhodnutí říká ECJ, že *„V Úmluvě je zakotven princip, že pravomoc je svěřena soudu státu domicilu žalovaného a čl. 6 odst. 1 Úmluvy je výjimka k tomuto principu. Z toho plyne, že s takovou výjimkou musí být zacházeno takovým způsobem, aby nedošlo ke zpochybnění samotného principu“* a dále v bodě 9 *„v Úmluvě je zakotven princip, že pravomoc je svěřena soudu státu domicilu žalovaného a čl. 6 odst. 1 Úmluvy je výjimka k tomuto principu. Z toho plyne, že s takovou výjimkou musí být zacházeno takovým způsobem, aby nedošlo ke zpochybnění samotného principu.“*

A dále v bodě 9 ECJ konstatoval, že:

„Taková možnost [zpochybnění principu - dodal Z.N.] může vzniknout v případě, že žalobce využil svobodu žalovat více žalovaných s jediným cílem, a to odejmutí pravomoci soudu, kde je jeden ze žalovaných domicilován. Jak je stanoveno ve zprávě expertů, kteří navrhli úmluvu, takové možnost musí být vyloučena. Za tímto účelem zde musí existovat spojení mezi nároky vůči jednotlivým žalovaným. V Úmluvě je zakotven princip, že pravomoc je svěřena soudu

státu domicilu žalovaného a čl. 6 odst. 1 Úmluvy je výjimka k tomuto principu. Z toho plyne, že s takovou výjimkou musí být zacházeno takovým způsobem, aby nedošlo ke zpochybnění samotného principu“

ESD v rozhodnutí Kalfelis mimochodem konstatoval, že není výkon práva na výběr pravomoci dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy (Nařízení) neomezený. Přičemž lze vidět určitý návod národním soudům, že nemají spojovat ty nároky, u nichž by spojením došlo k odejmutí pravomoci soudu státu domicilu žalovaného.

K odejmutí pravomoci státu domicilu alespoň jednoho ze žalovaných při spojení věcí *de facto* dojde vždycky. Takže je třeba dodat, že toto odejmutí má za následek, že soudní řízení se bude odehrávat u soudu země, s níž má celý právní vztah či komplex právních vztahů úzké spojení. Což bude zase na úvaze soudu. Nicméně by národní soud neměl připustit, aby spojil nároky, které mají slabý či žádný vztah mezi sebou.

ESD ve věci *Réunion européenne SA and Others v Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the Alblasgracht V002*³⁸ pak dále stanovil, že „*dva nároky v jedné žalobě na náhradu škody, směřované proti různým žalovaným a založené v jednom případě na smluvní odpovědnosti a v druhém na delikt ní či kvazidelikt ní odpovědnosti nemohou být považovány za spojené. Toto rozhodnutí bylo kritizováno*³⁹, protože obecně vzato nezohledňuje komplikovanost obligačních právních vztahů, kdy např. stejné protiprávní jednání má za následek smluvní i delikt ní odpovědnost.

Jak bude ukázáno dále ESD v případě *Freeport plc. vs. Arnoldsson* popřel principy, na nichž spočívala obě zmíněná rozhodnutí. Očividně může existovat spojení mezi nároky, aniž by tyto nároky plynuly pouze ze smluvního či mimosmluvního základu. To lze vidět zejména ve světle komplikovanosti přeshraničních obligačních právních vztahů, kde pochopitelně existují návaznosti jako je např. mezi smlouvou a bezdůvodným obohacením.

³⁸ Případ C-51/97 *Réunion européenne SA and Others v Spliethoff's Bevrachtingskantoor BV and the Master of the Alblasgracht V002* [1998] ECR I-06511. Skutkový stav byly takový, že se v této věci soudilo několik pojišťovacích společností s kapitánem lodi holandské lodi Alblasgrach.

³⁹ Stone, P.: *EU Private International Law. Harmonization of Laws.* Elgar European Law .Cheltenham: Edward Edgar Publishing, 2006, s. 109: „*I tis difficult to see the slightest justification for this dictum* [of the ECJ in the case *Réunion-dodal Z.N.*].“

Rozhodnutí, které bychom dále zmínili je *Reisch Montage AG v Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*.⁴⁰ Skutkové pozadí věci není až tak důležité.⁴¹ Dokonce není ani důležitá odpověď na předběžnou otázku jako spíš to, co ESD uvedl v odůvodnění svého rozhodnutí. ESD v tomto rozhodnutí zopakoval, že pravidla alternativní pravomoci, tedy i čl. 6 odst. 1 nařízení je třeba vykládat restriktivně, tzn. jako výjimky, nikoliv jako pravidla.

Snad ještě zajímavějším bylo ale stanovisko generálního advokáta *Colomera* k této věci, který mimo jiné konstatoval, že: „*Požadavek existence souvislosti [mezi nároky dle čl. 6 odst.1 – dodal Z.N.] sleduje dva cíle. Zaprvé, snižuje riziko souběžných vzájemně si odporujících soudních rozhodnutí, zadruhé zamezuje tomu, aby byla u jednoho z žalovaných odňata neoprávněně pravomoc soudů státu, ve kterém má bydliště.*“⁴²

Dále potom generální advokát *Colomer* ve svém stanovisku tvrdí, že lze analogicky aplikovat pravidlo o odnětí soudu, který má mít pravomoc v čl. 6 odst. 2 Nařízení na čl. 6 odst. 1 Nařízení. I když v druhém jmenovaném ustanovení není, na rozdíl od prvního, tento požadavek *expressis verbis* vyjádřen, nicméně dá se dovodit z „*ducha a cílů textu*“ Nařízení.⁴³

Rozhodnutí *Kalfelis, Réunion i Reisch Montage* mají společné to, že se odvolávají na zmíněnou *Jenardovu* zprávu při výkladu čl. 6 odst. 1 Nařízení a výslovně zmiňují zneužití subjektivního práva výběru soudu daného žalobci. Tato rozhodnutí vnímají čl. 6 odst. 1 v jeho systémových souvislostech a snaží se hledat jeho účel skrytý za slovy jeho textu.

9.Případ *Freeport v Arnoldsson*⁴⁴

⁴⁰ Případ C-103/05 *Reisch Montage AG v Kiesel Baumaschinen Handels GmbH* [2006] ECR,

⁴¹ *Reisch Montage AG* u *Bezirksgericht Bezau* (kantonální soud) žalobu na zaplacení proti *Mariovi Gisingerovi*, který má bydliště v Rakousku proti společnosti *Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*, jejíž sídlo je v Německu, přičemž od nich požaduje solidární uhrazení částky €8 689,22 z dohody o postoupení pohledávky, kterou podepsali s *Günterem Reischem*. Svým rozhodnutím ze dne 24. února 2004 *Bezirksgericht Bezau* odmítl žalobu *Reisch Montage* v rozsahu, v jakém směřovala proti *M. Gisingerovi* z důvodu, že bylo zahájeno úpadkové řízení týkající se majetku *M. Gisingerova* uvedeného. Rozhodnutím ze dne 15. dubna 2004 pak rozhodl o tom, že není místně a mezinárodně příslušný. Nespokojena s rozhodnutím, *Reisch Montage AG* podala odvolání k *Landesgericht Feldkirch* (krajský soud), který rozhodl, že je ve věci příslušný soud prvního stupně. Žalovaná společnost podala kasační opravný prostředek u *Oberster Gerichtshof*.

⁴² Stanovisko generálního advokáta *Colomera* ve věci C-103/05 *Reisch Montage AG v Kiesel Baumaschinen Handels GmbH* [2006] ECR, OJ C 132, 28.5.2005, bod 28.

⁴³ *Ibid.*, pozn. č. 31.

⁴⁴ Případ C-98/06 *Freeport v Olle Arnoldsson* [2007] ECR, Reference OJ C 86/20, 8.4.2006, s. 20.

V rozhodnutí *Freeport plc. vs. Olle Arnoldsson* (dále jen „*Freeport*“) nebyly následovány principy, na nichž spočívala zmíněná předchozí rozhodnutí.

Skutkový stav byl takový, že pan Arnoldsson pracoval pro společnost *Village de Marques S.A.*, jejímž předmětem činnosti byl vhodný výběr lokalit v Evropě pro založení tzv. outletových obchodů a vývoj projektů, které se k nim vztahovaly.

Některé z projektů, zvláště pak vývoj projektu švédské sítě *Kungsbacka* byly převedeny na *Freeport plc*, společnost s registrovaným sídlem ve Velké Británii, za což měla být zaplacená *Village de Marques S.A* určitá částka, která se odvíjela od rozdílu mezi hodnotou vývoje projektu a tržní cenou sítě.

Během jednání o převedení sítě *Kungsbacka* bylo panu *Arnoldssonovi* ústně přislíbeno, že mu *Freeport plc* zaplatí provizi ve výši 500.000 GBP, pokud bude síť *Kungsbacka* úspěšně otevřena.

Freeport plc tuto ústní dohodu písemně potvrdila a v písemném potvrzení přidala tři podmínky, přičemž jedna z těchto podmínek byla, že platba, kterou pan *Arnoldsson* má dle dohody obdržet, mu buď zaplacená společností, která se stane vlastníkem lokality v *Kungsbacka*.

Po oficiálním otevření v roce 2001 se stal outletový obchod v *Kungsbacka* vlastnictvím společnosti *Freeport Leisure AB* (dále jen „*Freeport AB*“), založené dle švédského práva. *Freeport AB* vlastnila dceřiná společnost *Freeport plc*, přičemž *Freeport plc* tuto dceřinou společnost 100% kontrolovala.

Pan *Arnoldsson* přes výzvy neobdržel od *Freeport plc* ani její dceřiné společnosti *Freeport AB* slíbenou provizi. Pan *Arnoldsson* tudíž podal žalobu k *Göteborgs tingsrätt*, aby mu společnosti *Freeport plc* a *Freeport AB* společně a nerozdílně uhradili 500.000 GBP.

Pan *Arnoldsson* založil příslušnost soudu na čl. 6 odst. 1 Nařízení. *Freeport plc* naopak tvrdila, že není domicilována ve Švédsku a že mezi žalobami neexistuje dostatečně úzký vztah, protože základem žaloby směřující proti ní je smlouva, kdežto základem žaloby proti *Freeport AB* je deliktní nebo kvazideliktní, z důvodu neexistence smluvního vztahu mezi panem *Arnoldssonem* a touto společností.

Tento rozdíl je takový, že nelze prokázat souvislost mezi oběma žalobami. Důvod nepřijatelnosti byl soudem zamítnut. *Freeport plc* podala odvolání. Odvolání bylo zamítnuto. *Freeport plc* se pak obrátila na *Högsta domstolen*.

Högsta domstolen se zabýval věcí ve světle rozhodnutí ESD. *Högsta domstolen* si chtěl ověřit, zda platí *dictum* rozhodnutí *Réunion*, kde bylo konstatováno, že v případě dvou žalob v rámci jednoho a téhož řízení o náhradu škody, které směřují proti různým žalovaným, z nichž jedna se zakládá na odpovědnosti ze smlouvy a druhá na odpovědnosti z deliktu, se nelze domnívat, že je dán vztah souvislosti mezi těmito žalobami. *Högsta domstolen* si tudíž chtěl ověřit, zda předmětem žaloby ve vztahu k *Freeport AB* je smlouva, ačkoliv závazek touto společností nebyl přijat.

Högsta domstolen také zdůraznil, že ESD v již zmiňované věci *Kalfelis* rozhodl, že výjimka uvedená v čl. 6 bod 1 Nařízení, odchylovající se od zásady obecné pravomoci založené na domicilu žalovaného, musí být vykládána tak, aby nezpochybnila samotnou existenci obecné pravomoci, zejména pak tím, aby umožnila žalobci podat žalobu směřující proti více žalovaným s jediným cílem, tj. odejmout pravomoc soudu státu domicilu některé z žalovaných.

Přičemž se *Högsta domstolen* dotázal zda, pokud čl. 6 odst. 2 výslovně tuto situaci zmiňuje, se má článek 6 odst. 1 vykládat tak, že když takový požadavek na rozdíl od čl. 6 odst. 2⁴⁵ nezmiňuje, tak jej ani čl. 6 odst. 1 nevyžaduje. Za těchto podmínek položil *Högsta domstolen* ESD tyto předběžné otázky:

⁴⁵Čl. 6 odst. 2 Nařízení: „Jedná-li se o žalobu o záruku nebo o intervenční žalobu, u soudu, u něhož byla podána původní žaloba, ledaže by toto řízení bylo zahájeno pouze proto, aby tato osoba byla odňata soudu, který je pro ni příslušný.“

„Má být žaloba, která je založena na údajné platební povinnosti akciové společnosti způsobené přijatým závazkem, považována za žalobu, jejímž předmětem je smlouva, pro účely použití čl. 6 bodu 1 nařízení [...] č. 44/2001 [...], i přesto, že osoba, která přijala závazek, nebyla ani statutárním orgánem uvedené společnosti, ani jejím zmocněncem?“

Je-li odpověď na první otázku kladná: Je podmínkou soudní příslušnosti podle čl. 6 bodu 1, kromě podmínek výslovně uvedených v tomto článku, že žaloba proti osobě, která má bydliště nebo sídlo na území státu, ve kterém má sídlo soud, nebyla podána pouze z toho důvodu, aby o žalobě proti jinému žalovanému mohl rozhodnout jiný soud, než který by byl jinak příslušný rozhodnout?

Je-li odpověď na druhou otázku záporná: Musí být pravděpodobnost, že bude vyhověno žalobě podané proti žalovanému s bydlištěm nebo sídlem v témže státě, ve kterém se nachází soud, posuzována jiným způsobem při přezkoumávání otázky nebezpečí protichůdných řešení zmíněného v čl. 6 bodě 1?“

ESD odpověděl na tyto otázky takto:

„Článek 6 bod 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že skutečnost, že žaloby podané proti více žalovaným mají různé právní základy, není překážkou pro použití tohoto ustanovení.

Článek 6 bod 1 nařízení č. 44/2001 se použije, když žaloby podané proti různým žalovaným mají souvislost při svém podání, to znamená, je-li účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo možnosti dojít v oddělených řízeních k protichůdným soudním rozhodnutím, aniž by bylo krom toho nezbytné zvlášť zjistit, že žaloby nebyly podány s jediným cílem odejmout některého z žalovaných soudům členského státu, kde má bydliště nebo sídlo.“

První z těchto odpovědí neguje princip rozhodnutí *Réunion*, že nároky nemohou být spojeny, pokud nemají stejný právní základ, např. smlouvu. Vzhledem k tomu, že toto uvažování ESD ve věci *Réunion* bylo podrobena kritice (viz výše), tak ESD v rozhodnutí *Freeport* udělal krok správným směrem.

Na druhou stranu ESD ve věci *Réunion* delimitoval hranice použití čl. 6 odst. 1 Nařízení tak, že národní soudy měly přeci jenom určité vodítko, jak interpretovat bezbřehý text tohoto článku.

Zvláště čteme-li první i druhou odpověď ESD společně, zjistíme, že v podstatě byla dána neomezená úvaha národním soudům spojit takřikajíc cokoliv s čímkoliv, protože zde není více podmínka stejného právního základu nároku a zároveň není potřeba zjistit, zda se nárok má nějaký vztah ke státu soudu, který má o spojení nároků rozhodovat.

Potom se otevírá prostor pro *forum shopping* v jeho negativním slova smyslu a zneužití subjektivního práva na žalobu v čl. 6 odst. 1 Nařízení v rozporu s jeho účelem, tj. předejít riziku vzájemně si odporujících rozhodnutí a hospodárnosti řízení.

Hlavní cíle Nařízení, tj. právní jistota a předvídatelnost, jsou tímto rozhodnutím ohroženy. Princip obecné pravomoci státu domicilu žalovaného je rozhodnutím ve věci *Freeport* zpochybněn.

Ačkoliv účinkem čl. 6 odst. 1 Nařízení je vždy odejmutí pravomoci soudu státu domicilu jednoho ze žalovaných, mělo by to být na základě hodnocení soudu, nakolik je u něj uplatňovaný nárok skutečným nárokem, anebo zda jde o zjevně bezúspěšné uplatňování práva.⁴⁶

Hogsta Domstolen nedostal od ESD odpověď na svoji třetí otázku, zda má být pravděpodobnost, že bude vyhověno žalobě podané proti žalovanému s bydlištěm nebo sídlem v témže státě, ve kterém se nachází soud, posuzována jiným způsobem při přezkoumávání otázky nebezpečí protichůdných řešení zmíněného v čl. 6 bodě 1. Tato otázka směřuje k tomu, jak zjistit riziko protichůdných rozhodnutí.

K tomu se ESD v rozhodnutí *Freeport* vůbec nevyjádřil, i když jde o *conditio sine qua non* aplikace čl. 6 odst.1 Nařízení, i kdybychom pominuly otázku zneužití žalobního práva daného žalobci v tomto článku. Přičemž otázka *Hogsta Domstolen* směřovala zřejmě k tomu,

⁴⁶ Cf. Mari, L.: *Il diritto processuale civile della Convenzione di Bruxelles. Vol. I. Il sistema della competenza*. Padova: CEDAM, 1999, ss. 462-463.

zda nemá pana Arnoldssona odkázat na dle čl. 2 Nařízení pravomocný soud domicilu Freeport plc ve Velké Británii.

10. Případ Freeport v Arnoldsson a zneužití práva na žalobu

Nejprve ze všeho, je třeba říci, že procesní právo, ať už národní či mezinárodní, nemá za cíl chránit fiktivní subjektivní nárok, za nějž nárok pana Arnoldssona vůči Freeport AB lze považovat.⁴⁷

Otázkou ale zůstává, zda toto zjištění má své místo na začátku řízení, před samotným jednáním ve věci samé, anebo až zjištění při nalézacím rozsudku, kdy toto fiktivní právo může znamenat prohru ve sporu.

Podíváme-li se na případ Freeport prizmatem prvního testu, tj. testu „šance na úspěch“, tak se domníváme, že by nárok pana Arnoldssona proti Freeport AB velkou šanci na úspěch neměl, protože se opírá o fiktivní subjektivní právo, jak jsme argumentovali již výše. Dále můžeme zkoumat nárok pana Arnoldssona v rámci druhého testu, tj. testu proporcionality mezi nároky. Domníváme se, že vzhledem k existenci závazku Freeport plc vůči panu Arnoldssonovi a neexistenci přijetí závazku Freeport AB zaplatit provizi panu Arnoldssonovi, je zřejmé, že je disproporcionální žalovat u soudu domicilu Freeport AB, tj. ve Švédsku.

Z hlediska třetího testu, který nám připadá nejméně objektivní, pan Arnoldsson udělal jednoduše to, že zažaloval u soudu, kde má větší šanci na úspěch. To nelze hodnotit samo o sobě záporně. Domníváme se nicméně, že podmínky prvního a druhého testu jsou naplněny dostatečně proto, aby šlo o zneužití žalobního práva v čl. 6 odst. 1 Nařízení.

V konečném důsledku bude na úvaze národního soudu, zda řízení spojí čili nic. Anglické, francouzské a nizozemské soudy se nebály argumentovat zneužitím práva daného

⁴⁷ Cf. Taruffo, M. in Taruffo, M. (ed.): *Abuse of Procedural Rights: Comparative Standards of Procedural Fairness*. The Hague/London/Boston: Kluwer Law International, 1999, s. 15. ; Odpůrcem ochrany fiktivních subjektivních práv ve vnitrostátním procesním právu byl Josef Macur. K tomu cf. Macur, J.: *Postmodernismus a zjišťování skutkového stavu v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica, 2001, *passim*; cf. *Principles of Transnational Civil Procedure*. ALI/UNIDROIT. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, ss. 30-31.

žalobci v čl. 6 odst. 1 Nařízení.⁴⁸ Německé soudy naopak neaplikují žádný test zneužití práva, neboť vykládají pojem „úzké spojení“ restriktivně.⁴⁹

11. Závěr

Cílem tohoto příspěvku bylo poukázat na nový vývoj v problematice výkladu alternativní pravomoci v čl. 6 odst. 1 Nařízení ve světle rozhodnutí ECJ ve věci Freeport.

Toto rozhodnutí oproti dřívější judikatuře ESD ve věcech Kalfelis a Réunion, která preferovala systematický a teleologický přístup k výkladu čl. 6 odst. 1 Nařízení, zřetelně dává při interpretaci tohoto článku přednost gramatickému výkladu, což ve výsledku působí formalisticky.

Vzhledem k tomu, že text čl. 6 odst. 1 Nařízení je dost vágní a obecný, gramatický výklad dostatečně neobjasňuje podmínky aplikace právního pravidla obsaženého v tomto článku. Tím, že ESD ve věci Freeport odmítl jako podmínku spojení nároků jejich stejný právní základ odebral jedno z vodítek národních soudů při rozhodování, zda lze nároky dle čl. 6 odst. 1 spojit čili nic.

Dále v tomto rozhodnutí ESD odmítl požadavek, aby nebyla založena pravomoc *fori connexitatis*, na základě zneužití subjektivního práva daného žalobci v čl. 6 odst. 1 Nařízení. Toto otevírá ještě větší prostor pro praxi žalob, kde žalobce bude žalovat společně více osob u soudu domicilu jedné z nich, vůči níž bude tvrdit, ať už z jakéhokoliv důvodu, fiktivní nárok nebo zanedbatelný nárok ve srovnání s nároky vůči ostatním žalovaným. Tím bude žalobce zbavovat, bez jakékoliv justifikace, žalované ochrany soudu státu jejich domicilu a tudíž předvídatelnosti a právní jistoty, které jsou účelem aplikace Nařízení.

Literatura

[1] Bomhoff, J.: *Judicial Discretion in European Law on Conflicts of Jurisdiction. Looking for national perspectives on European rules for jurisdiction over multiple defendants*. The Hague: Sdu Uitgevers, 2005.

⁴⁸ *Op. cit. sub* pozn. 6, s. 54.

⁴⁹ *L.c.*

- [2] Campeis, G.- De Pauli, A.: *La disciplina europea del processo civile italiano*. Padova: CEDAM, 2005.
- [3] Carbone, S. M.: *Il nuovo spazio giudiziario europeo dalla Convenzione di Bruxelles al Regolamento CE 44/2001. Quarta edizione interamente riveduta aggiornata ed ampliata*. Torino: G. Giappichelli, 2002.
- [4] Cohen, E. J.: *Parties. Civil Procedure. International Encyclopedia of Comparative Law, XVI*, Tübingen-The Hague: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) - Mouton, 1976.
- [5] Geierner, R., Schütze, R. A.: *Europäisches Zivilverfahrensrechts. Kommentar zum EUGVÜ und zum Lugano-Übereinkommen*. München: C. H. BECK'sche Verlagbuchhandlung, 1997.
- [6] Kohler, Ch.: *Special Jurisdiction under Article 5 of the Convention: General Remarks and Jurisdiction in Matters Relating to Contract*, ss. 48-49. In *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe. Proceedings of the Colloquium on the Interpretation of the Brussels Convention by the Court of Justice considered in the context of the European Judicial Area. Luxemburg 11 a 12 March 1991*. London – Dublin – Edinburgh – Brussels: Butterworths, 1992.
- [7] Kropholler, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht: Kommentar zu EuGVO und Lugano-Übereinkommen*. 7., völlig Neubearb. Aufl. – Heidelberg: Verl. Rechts und Wirtschaft, 2002.
- [8] Macfarlane, N., Dagg, N.: *Limits to forum shopping in European patent cases*, *Managing Intellectual Property*, May 1997.
- [9] Macur, J.: *Postmodernismus a zjišťování skutkového stavu v civilním soudním řízení*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Acta Universitatis Masarykianae Brunensis Iuridica, 2001
- [10] Mari, L.: *Il diritto processuale civile della Convenzione di Bruxelles. Vol. I. Il sistema della competenza*. Padova: CEDAM, 1999.
- [11] Mourre, A.: *Droit judiciaire privé européen des affaires. Droti Communautaire-Droti Comparé*. Bruxelles, Bruylant, 2003.
- [12] Nejvyšší soud České republiky. *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*, Roč. LIX, č. 5. Praha: LexisNexis, ss. 266-267.
- [13] *Principles of Transnational Civil Procedure. ALI/UNIDROIT*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- [14] Rozehnalová, N., Myšáková, P., Kališ, R.: *J Nařízení Brusel I ve světle judikatury Evropského soudního dvora*, *Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních, Část II*. Právní fórum, 2007, roč. 4, č. 3, s. 73 *et seq.*
- [15] Stone, P.: *EU Private International Law. Harmonization of Laws*. Elgar European Law. Cheltenham: Edward Edgar Publishing, 2006.

[16] Taruffo, M. in Taruffo, M. (ed.): *Abuse of Procedural Rights: Comparative Standards of Procedural Fairness*. The Hague/London/Boston: Kluwer Law International, 1999.

Kontaktní údaje na autora – email: zd.novy@seznam.cz